

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Pohjola-Norden ry:ltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi. Pohjola-Norden ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Pohjola-Norden ry on arvioinut kokonaisuutta erityisesti Pohjoismaiden välisen vapaan liikkuvuuden näkökulmasta ja lausuu asiassa kunnioittavasti seuraavaa:

Hallituksen esityksen tavoitteena on mahdollistaa Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluiden sekä laajasti yhteiskunnan palveluissa käytettävän poliisin tarjoaman digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen tuottaminen. Ehdotuksella on tarkoitus mahdollistaa digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen ja ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tuottaminen ja käyttö.

Pohjoismaiden välisen liikkuvuuden valossa tarve digitaaliselle tunnistautumiselle ja asiointivälineiden käytölle yli Suomen rajojen on ilmeinen ja vaatii pikaisia, mutta perusteellisesti harkittuja toimia. Pohjoismaiset neuvontapalvelut saavat jatkuvasti kansalaisilta ja asiamiehenä toimivilta lakiasiaintoinmistoilta yhteydenottoja, joissa ihmetellään, miten asioimisen toiseen Pohjoismaahan on tarkoitus tapahtua. Suomessa asuvat eivät pysty hoitamaan asioitaan sähköisesti Suomesta käsin muiden maiden viranomaisissa, vaan asioiminen vaatii luotettavan tunnistautumisen takia henkilökohtaisen käynnin asiasta vastaavan viranomaisen tai toimijan luona. Varsinkin koronapandemian aikana tästä tuli usealle mahdotonta sillä seurauksella, että tärkeät asiat jäivät hoitamatta.

Pohjoismaiden pääministerien yhteinen visio on, että Pohjoismaista tulee vuoteen 2030 mennessä maailman integroitunein alue. Tärkeää roolia integraatiossa näyttelevät kaikki sellaiset julkiset ja yksityiset ratkaisut, jotka helpottavat ihmisten ja yritysten toimintamahdollisuuksia oman maan rajojen yli Pohjolassa. Nykyinen tilanne ei edistä liikkuvuutta, vaan rajoittaa sitä. Siksi pääministerien asettama pohjoismainen Rajaesteneuvosto luokitteli rajojen yli toimivan sähköisen tunnistautumisvälineen puutteen rajaesteeksi jo vuonna 2017.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

Pohjoismaisen liikkuvuuden kannalta on toissijainen kysymys, millä tunnistautumisvälineellä rajat ylittävä tunnistautuminen mahdollistetaan, kunhan se mahdollistetaan. Pohjoismaissa liikkuvien kansalaisten kannalta olisi ollut hyvä, että Suomi olisi jo aikaisemmassa vaiheessa notifioinut pankkitunnukset väliaikaisena tunnistautumisvälineenä eIDAS-tunnistusvälineiksi, vaikka niiden käytön jatkamiseen liittyi isoja haasteita. Tällä tavalla sähköinen tunnistautuminen maan rajojen ulkopuolella olisi turvattu uuden järjestelmän kehittämisen ajaksi.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

-

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

-

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Kansallisessa toteutuksessa tulisi varmistaa, että se on yhteensopiva pohjoismaisen ja koko EU:n laajuisen toteutuksen kanssa. Toteutuksessa vaikeinta ei ole tekniikka vaan se, mitä tietoja viranomaiset voivat keskenään rajat ylittävässä asiointissa välittää ja se, millaisia vastuita ja juridisia reunaehtoja siihen liittyy. Vaarana on, että eri viranomaisten tuottamat ratkaisut eivät ole yhteensopivia, eikä viranomaisten kykyä tuottaa ja tarvittaessa kehittää kyseisiä palveluita ei ole tarpeeksi hyvin varmistettu. On kaksi eri asiaa pystyä kirjautumaan tietyn viranomaisen sähköisten palveluiden etusivulle kuin hoitaa asioitaan siellä sähköisesti. On huolehdittava, ettei toteutus jää puolitiehen, vaan että henkilön asiointi ja yhteydenpito viranomaisten kanssa mahdollistetaan asiakasnäkökulmalla alusta loppuun asti. Tämän vuoksi olisi hyvä, että esityksessä olisi mukana kuluttaja-/asiakasnäkökulman arviointi.

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määrärahaveikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä

osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

Rajat ylittävän näkökulman puute tulee esityskokonaisuudessa ilmi siinä, ettei esityksessä avata sitä, miten tieto paikallisen identiteetin perustamisesta toisessa maassa kulkee asuinmaan viranomaisille, vaikka tämä olisi kansalaisten näkökulmasta tärkeää.

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

Esitys on liikkuvan kansalaisen näkökulmasta puutteellinen. Nykykäytännön mukaan Suomeen toisesta Pohjoismaasta alle vuodeksi tulevaa henkilöä tai rajatyöntekijää ei merkitä Suomen väestörekisteriin, jolloin hän ei voi saada suomalaista henkilökorttia tai passia. Esityksestä jäi epäselväksi, voidaanko tällaiselle henkilölle henkilötunnuksen uudistamisen hankkeessa valmisteltujen uudistusten myötä rekisteröidä henkilötunnus Suomen väestörekisteriin. Jos kaikkien eli myös rajatyöntekijöiden/maassa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden tasavertaiset mahdollisuudet asioida sähköisesti halutaan turvata, tulisi esityksessä olla viittaukset siihen, miten jokaisen maassa tilapäisesti oleskelevan tai maassa vain töitä tekevän mutta toisessa maassa asuvan oikeus väestörekisteröitymiseen ja tätä kautta sähköiseen tunnistautumisvälineeseen turvataan. Muuten esitys pikemminkin luo uuden rajaesteen kuin poistaa niitä.

Onko tietoturvasuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuisa ja ehdotetussa sääntelyssä?

-

Muut kommentit

Yksityiskohtina ulkomaisen lainsäädännön arvioinnista haluamme huomauttaa, että arvioinnista puuttuu täysin Ruotsi, vaikka se on suomalaisille digitaalisessa asiointissa tärkein naapuri. Lisäksi perustelut sille, miksi Viron e-kansalaisuus on jätetty keinovalikoiman ulkopuolelle, puuttuvat.

Mäkipää Heli
Pohjola-Norden ry

Ekman Tove
Pohjola-Norden ry